

93. WINCENTY JABŁOŃSKI HERBU JASIEŃCZYK

1. DATA I MIEJSCE URODZENIA I ŚMIERCI – ur. 22 I 1825 [taką datę dzienną i rok podał sam W. Jabłoński, natomiast wg *Polskiego Słownika Biograficznego* [PSB]: 21 I 1824], Czerwona Wola koło Sieniawy, Galicja, Cesarstwo Austriackie; zm. 6 [inne daty błędne] IX 1895, Kraków, Wielkie Księstwo Krakowskie, Austro-Węgry.

2. RODZINA – ojciec: Antoni Jabłoński (?–1838); matka: Julianna z domu Serafińska (1787–1879), prawdopodobnie miał 3 siostry i 5 braci; I żona: Olimpia z domu Lipińska [ślub w VII 1867], zmarła w 1873; dzieci: Antoni (1868–?), Ludwik (1869–1869), Zofia (1871–?), II żona: Aleksandra z domu Zapalska (1835–1917) [ślub w 1878].

3. WYKSZTAŁCENIE – trzyletnia szkoła normalna (prawdopodobnie Niemiecka Szkoła Normalna) w Jarosławiu. 1835–1841 – gimnazjum we Lwowie. 1841–1843 [wg PSB: 1844–1846] – studiował filozofię i w niewielkim zakresie – nauki przyrodnicze na tzw. Kursach Filozoficznych na Uniwersytecie Lwowskim; 1844 – rozpoczął także studia w zakresie prawa, lecz wkrótce je przerwał. 1854 – egzamin przed komisją egzaminacyjną we Lwowie i uzyskanie kwalifikacji do nauczania języka polskiego na całe gimnazjum, 1857 – egzamin w Wiedniu z historii naturalnej na całe gimnazjum, 1866 – egzamin z fizyki w zakresie niższego gimnazjum.

4. STOPNIE NAUKOWE I DANE BIBLIOGRAFICZNE ROZPRAW – stopni naukowych nie posiadał.

5. PRZEBIEG PRACY ZAWODOWEJ – 1846–1851 – nauczyciel prywatny w domach Eustachego Jawornickiego i dra Tomasza Neussera w Sieniawie; równocześnie pracował przez 2 lata także jako skryptor w sieniawskiej bibliotece książąt Czarotoryskich. Gimnazjum św. Anny w Krakowie: 1851–1867 – zastępca nauczyciela, 1867–1871 – rzeczywisty nauczyciel (profesor). 1871–1879 – dyrektor Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Krakowie, następnie 1879–1884 – dyrektor Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Krakowie, od 16 XI 1884 – ponownie dyrektor Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Krakowie – do śmierci.

6. PODRÓŻE NAUKOWE – prawdopodobnie botanicznych podróży nie odbywał.

7a. ZAKRES BADAŃ BOTANICZNYCH – florystyka, cecidiologia.

7b. LICZBA WSZYSTKICH PUBLIKACJI BOTANICZNYCH, MIEJSCE OPUBLIKOWANIA PEŁNEJ BIBLIOGRAFII PRAC, WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PRAC. Opublikował 3 samodzielne prace botaniczne, poniższy ich spis jest równocześnie pełną bibliografią jego prac botanicznych. Wykaz prac: 1. 1867. Roślinność okolic Leżajska. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej* [za 1866] **1**: [206]–[224]; 2. 1869. Szczególne narości utworzone przez galasówki. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej* [za 1868] **3**: (154); 3. 1872. Przyczynek do flory krajowej. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej* [za 1871] **6**: (73)–(76).

Opublikował także 1 pracę zoologiczną (1869 – Przyczynek do fauny chrząszczów krajowych. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej* **3**: 68–73).

7c. GŁÓWNE OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE – Florystyka – prowadził badania florystyczne na terenach, z których pochodził; na tej podstawie opublikował jedną z pierwszych prac florystycznych dotyczących okolic Leżajska, podał tam dane dotyczące 522 gatunków roślin okryto- i nagozalążkowych [patrz p. 7b, poz. 1]; prowadził

także badania lichenologiczne, opublikował dane dotyczące 122 gatunków, a zebrane przez siebie i przez Hugona Lojkę (1844 lub 1845–1887) w okolicach Krakowa, Lwowa, Pienin, Dukli, kilku miejscowości w Sądeckim, Samborskim i Stryjskim [patrz p. 7b, poz. 3]. Cecidiologia – opublikował obserwacje galasów poczynione na dębach w Krzeszowicach [patrz p. 7b, poz. 2]. Przetłumaczył z niemieckiego instrukcję Karla Fritscha (1812–1879) do badań fitofenologicznych i opublikował ją (K. Fritsch, 1867. Instrukcja dla badaczyw pojawów w świecie roślinnym. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej* [za 1866] 1: 94–107). Nie było to tylko wierne tłumaczenie, ale adaptacja do polskich warunków, m.in. podał 107 gatunków najważniejszych roślin krajowych, które powinny służyć do prowadzenia obserwacji fitofenologicznych. Instrukcja ta przez długie lata służyła badaczom pojawów w świecie roślin współpracującym z Komisją Fizyograficzną. Przetłumaczył dość obszerną pracę Josefa Armina Knappa (1843–1899) obejmującą ok. 800 gatunków roślin naczyniowych (J. A. Knapp, 1869. Przyczynek do flory obwodów jasielskiego i sanockiego. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej* [za 1868] 3: (74)–(109)). Razem z Ignacym Rafałem Czerwiakowskim (1808–1882) i Antonim Rehmanem (1840–1917) oznaczył zielnik roślin kwiatowych liczący 141 gat. z okolic Zabiego-Ilci, Burkutu i Czarnohory przekazany Komisji Fizyograficznej przez Sofrona Witwickiego (1819–1879); praca ta została następnie opublikowana (S. Witwicki, 1867. Spis roślin z Zabiego [Zabiego], Czarnej Hory i Burkutu w Kołomyjskiem przesłanych Komisji fizyograficznej. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej* [za 1866] 1: [227]–[228]).

8. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA, ORGANIZATORSKA I KOLEKCYJERSKA – W Gimnazjum św. Anny w Krakowie uczył historii naturalnej, fizyki i języka polskiego.

9. DZIAŁALNOŚĆ W INNYCH DZIEDZINACH – był zawodowym pedagogiem.

10. WAŻNIEJSZE GODNOŚCI I STANOWISKA W INSTYTUCJACH, TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH I REDAKCJACH – od 4 V 1865 do śmierci – jeden z pierwszych członków nowo założonej Komisji

Fizyograficznej (jej sekcji botanicznej) Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (od 1873 – Akademii Umiejętności); był także członkiem sekcji zoologicznej, a w latach 1868/1869 i 1871/1872 – nawet jej przewodniczącym. Prezes komisji egzaminacyjnej dla szkół ludowych i wydziałowych, prezes komisji egzaminacyjnej dla nauczycielek robót ręcznych w szkołach ludowych i wydziałowych. Członek Rady Szkolnej Okręgowej w Krakowie. Stał na czele oddziału Towarzystwa Pedagogicznego oraz Towarzystwa Bursy dla synów nauczycieli i nauczycielek szkół ludowych. 1893 – powołany w skład Kuratorium Fundacji księcia Aleksandra Lubomirskiego – Schronisko dla Chłopców w Krakowie przy ulicy Rakowickiej 27. Członek Zoologisch-botanische Gesellschaft in Wien.

11. NAJWAŻNIEJSZE WYRÓŻNIENIA I ODZNACZENIA – 30 IV 1878 [wg PSB: 1880] – odznaczony krzyżem kawalerskim Orderu Franciszka Józefa.

12. INNE INFORMACJE – Po studiach osiadł w Sieniawie, gdzie rozpoczął pracę jako nauczyciel prywatny oraz przy zbiorach Czartoryskich. Jako nauczyciel gimnazjalny z ogromnym zapalem uczył historii naturalnej; badanie przyrody posiadało dla niego niezmierny urok, co stanowiło jeden z najwybitniejszych rysów jego charakteru. Dobrze zaplanowanymi i zorganizowanymi wycieczkami botanicznymi rozbudzał w uczniach zdolność obserwacji i porównywania utworów i zjawisk przyrody. Odznaczał się gruntowną wiedzą, którą uzupełniał ciągłą pracą i doświadczeniem. Podczas pracy w Seminarium Nauczycielskim Męskim zwalczał wpływy socjalistów wśród uczniów. 8 VIII 1895 zachorował na zapalenie płuc, które w konsekwencji doprowadziło do jego śmierci. Zmarłego odprowadzały kilkunastotysięczne tłumy. Pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie: kw. VIII, rząd południowy.

13. WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH ŹRÓDEŁ – Archiwalne: Archiwum Narodowe w Krakowie: Spis zmarłych chrześcijan miejscowych i obcych na rok 1895 (sygn. UZ 62), Spis ludności m. Krakowa 1870, t. I nr 433 (sygn. 29/86/5), Spis ludności m. Krakowa 1890, dz. VI nr 150 (sygn. 29/88/0/-/28). Publikowane: F. Bielak,

- 1962–1964. Jabłoński Wincenty (1824–1895). *Polski Słownik Biograficzny* **10**: 262–263; J. D[obrowolski], 1896. Wincenty Jabłoński. *Muzeum* **12**: 519–522; J. Dobrowolski, 1896. *Wincenty Jabłoński. (Wspomnienie pośmiertne)*. Drukiem A. Koziańskiego, Kraków, 20 s.; P. Köhler, 2002. *Botanika w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności. Botany at the Academic Society of Cracow, Academy of Sciences and Letters and the Polish Academy of Sciences and Letters (1815–1952)*. *Studia i materiały do dziejów Polskiej Akademii Umiejętności*, t. 2, 373 s.; P. Köhler, 2004. *Bibliografia botaniki w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności (1818–1952–2000)*. *Bibliography of botany at the Academic Society of Cracow, Academy of Sciences and Letters and the Polish Academy of Sciences and Letters (1818–1952–2000)*. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków, 459 s.; P. Köhler, 2016. *Zarys historii badań botanicznych Podkarpacia (do 1939 r.)*. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* **61**(1): 65–115; F. Kreutz, 1896. Zarząd i skład Komisji fizyograficznej. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej* **31** (za 1896): XXX–XXXI, cyt. s. XXXI; J. Leniek, 1888. *Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie*. Kraków, nakładem Komitetu Jubileuszowego, CCVII + 283 s., cyt. s. CLXXIX; M. W. [M. Wilguszewska], 1987. *Jabłoński Wincenty (1824–1895)*. [W:] S. Feliksiak (red.), *Słownik Biologów Polskich*. PWN Warszawa, s. 219.
14. MATERIAŁY IKONOGRAFICZNE – J. Dobrowolski, 1896. *Wincenty Jabłoński. (Wspomnienie pośmiertne)*. Drukiem A. Koziańskiego, Kraków, 20 s.

Piotr KÖHLER